

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
І.М. Савицька
« 4 » _____ 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
_____ Стрілець В.В.

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
_____ Макаренко Л.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Міжнародна екологічна безпека

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Грушецький Б. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Міжнародна екологічна безпека

Спеціальність, освітній ступінь, освітня програма		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2022/23 н. р.	2022/23 н. р.
Семестр	2	2
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	108 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	1/1 год. 1/1 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти комплексу теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з питань міжнародної екологічної безпеки та охорони довкілля (дослідження екологічних процесів та екологічне управління суспільними процесами) для застосування у професійній діяльності.

Завдання:

- формування у студентів комплексного раціонального природокористування та системи екологічної безпеки;
- вивчення системи регулювання міжнародної екологічної безпеки;
- оволодіння знаннями про зміст і структуру міжнародного механізму охорони навколишнього природного середовища й раціонального використання природних ресурсів в світовій економіці;
- обґрунтування необхідності адаптації українського національного екологічного законодавства до світових норм, законів та директив, зокрема норм Європейського Союзу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- 1) основні концепції, поняття, методи і підходи, які використовуються в світовій практиці для аналізу загроз глобального екологічного розвитку;
- 2) прийоми розробки та обґрунтування міжнародних і державних рішень з погляду вирівнювання екологічних дисбалансів;
- 3) поняття сталого розвитку; принципи сталого розвитку; глобальні цілі; методизниження ризиків проекту; принципи формування внутрішньої та зовнішньої політики з урахуванням ризиків і загроз кліматичних змін, водного стресу, ресурсних конфліктів

вміти:

- 1) аналізувати та пояснювати процеси, що протикають у сфері міжнародної екологічної безпеки;
- 2) визначати потенціал, статус та роль України та інших країн світу у реалізації міжнародної екологічної безпеки.

Набуття компетентностей:

- загальні компетентності:

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

- фахові компетентності:

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

- програмні результати навчання:

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Діяльність ключових акторів у сфері міжнародної екологічної безпеки

Тема 1. Сутність міжнародної екологічної безпеки

Введення в екологію. Теоретичні основи екології. Зміст, предмет і задачі екології. Зміст екологічних законів. Біосфера як арена життя. Визначення і структура біосфери. Функції різних груп організмів у біосфері. Біогенний круговорот. Енергетичне забезпечення біологічного круговороту. Екологія особин. Середовище і умови існування організмів. Спільна дія екологічних факторів. Екологічна безпека. Міжнародний досвід забезпечення екологічної безпеки. Взаємозв'язок екологічної безпеки з економічною, ресурсною, енергетичною та іншими видами безпекового розвитку країни і її регіонів.

Тема 2. Міжнародні організації у сфері охорони навколишнього середовища.

Діяльність ООН і її спеціалізованих організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ВООЗ, ФАО, ВМО) в сфері охорони навколишнього середовища. Програма ООН з довкілля (ЮНЕП). Конференція ООН по навколишньому середовищу й розвитку. Міжнародний союз охорони природи. Неурядові природоохоронні організації: Всесвітній фонд дикої природи (WWF), Грінпіс (Greenpeace), Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA), Міжнародний зелений хрест (Green Cross), Міжнародний союз охорони природи (IUCN).

Тема 3. Характеристика міжнародного екологічного законодавства.

Рішення екологічних проблем з точки зору лідерів світових держав. Кіотський протокол. Паризька кліматична угода. Екологічні питання в діяльності Римського клубу.

Тема 4. Стратегія сталого розвитку.

Конференція ООН по охороні навколишнього природного середовища й розвитку (Ріо-де-Жанейро). „Порядок денний на ХХІ століття”. Методичні підходи до визначення індексу та ступені гармонізації сталого розвитку.

Змістовий модуль 2.

Екологічна безпека в контексті міжнародної діяльності України

Тема 5. Участь України в міжнародному співробітництві в галузі охорони навколишнього середовища.

Аналіз міжнародного співробітництва України у галузі охорони навколишнього середовища. Екологічна і техногенна безпека як складова національної безпеки України. Організація системи управління екологічною безпекою в Україні. Державна політика у

сфері забезпечення екологічної та техногенної безпеки. Нормативно-правова основа участі України в міжнародному співробітництві в галузі охорони навколишнього середовища. Необхідність екологізації економіки. Визначення основних понять. Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки та їх правове регулювання. Визначення пріоритетів та шляхи удосконалення міжнародної співпраці України у галузі охорони навколишнього середовища.

Тема 6. Політика сталого розвитку в Україні

Цілі Сталого Розвитку, адаптовані для України (2020–2030 роки). Ціль 1. Подолання бідності. Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства. Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя. Ціль 4. Якісна освіта. Ціль 5. Гендерна рівність. Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови. Ціль 7. Доступна та чиста енергія. Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання. Аналіз екологічного виміру сталого розвитку регіонів України.

Тема 7. Реформування українського законодавства з урахуванням екологічних стандартів ЄС.

Екологічна сертифікація як складова міжнародної екологічної безпеки. Аналіз характеристик екологічності та якості продукції в контексті вимог Європейського Союзу. Стандарти ЄС в галузі управління промисловим виробництвом і місце в них підсистеми управління впливом підприємств на навколишнє середовище. Імплементация міжнародного досвіду в сфері екологічної сертифікації та маркування. Обґрунтування необхідності удосконалення системи екологічної сертифікації в Україні в світлі загальноєвропейських тенденцій.

Тема 8. Запровадження системи екологічного менеджменту і аудиту в Україні

Обґрунтування необхідності впровадження системи екологічного менеджменту і аудиту. Сучасні тенденції в екологічній політиці, що проводяться в розвинених країнах світу. Саморегулювання за допомогою систем екологічного менеджменту. Необхідність в екологічному менеджменті. Міжнародні стандарти серії ISO 14000 «Системи екологічного менеджменту та аудиту». Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту ISO 14000. Витрати на створення і функціонування СЕМ, одержувані вигоди і переваги. Практичні питання розроблення і впровадження СЕМ на підприємствах. Практичні рекомендації щодо подолання можливих перешкод під час впровадження СЕМ.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Діяльність ключових акторів у сфері міжнародної екологічної безпеки												
Тема 1. Сутність міжнародної екологічної безпеки	16	2	2			12	15	1	1			13
Тема 2. Міжнародні організації у сфері охорони навколишнього середовища	16	2	2			12	15	1				14
Тема 3. Характеристика міжнародного екологічного законодавства	16	2	2			12	15		1			14
Тема 4. Стратегія сталого розвитку	8	1	1			6	15		1			14
Разом за змістовим модулем 1	56	7	7			42	60	3	3			54
Змістовий модуль 2. Екологічна безпека в контексті міжнародної діяльності України												
Тема 5. Участь України в міжнародному співробітництві в галузі охорони навколишнього середовища	16	2	2			12	15	1	1			13
Тема 6. Політика сталого розвитку в Україні	16	2	2			12	15	1				14
Тема 7. Реформування українського законодавства з урахуванням екологічних стандартів ЄС	16	2	2			12	15	1	1			13
Тема 8. Запровадження системи екологічного менеджменту і аудиту в Україні	16	2	2			12	15		1			14
Разом за	64	8	8			48	60	3	3			54

<i>змістовим модулем 2</i>												
<i>Усього годин</i>	120	15	15			90	120	6	6			108

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність міжнародної екологічної безпеки	2
2	Міжнародні організації у сфері охорони навколишнього середовища	2
3	Характеристика міжнародного екологічного законодавства	2
4	Стратегія сталого розвитку	1
5	Участь України в міжнародному співробітництві в галузі охорони навколишнього середовища	2
6	Політика сталого розвитку в Україні	2
7	Реформування українського законодавства з урахуванням екологічних стандартів ЄС	2
8	Запровадження системи екологічного менеджменту і аудиту в Україні	2
	Разом	15

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Сутність міжнародної екологічної безпеки.
2. Теоретичні основи екології.
3. Зміст, предмет і задачі екології.
4. Зміст екологічних законів.
5. Біосфера як арена життя.
6. Визначення і структура біосфери.
7. Функції різних груп організмів у біосфері.
8. Біогенний круговорот.
9. Енергетичне забезпечення біологічного круговороту.
10. Екологія особин.
11. Середовище і умови існування організмів.
12. Спільна дія екологічних факторів.
13. Екологічна безпека.
14. Міжнародний досвід забезпечення екологічної безпеки.
15. Діяльність ООН і її спеціалізованих організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ВООЗ, ФАО, ВМО) в сфері охорони навколишнього середовища.
16. Програма ООН з довкілля (ЮНЕП).
17. Конференція ООН по навколишньому середовищу й розвитку.
18. Міжнародний союз охорони природи.
19. Неурядові природоохоронні організації: Всесвітній фонд дикої природи (WWF), Грінпіс (Greenpeace), Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA), Міжнародний зелений хрест (Green Cross), Міжнародний союз охорони природи (IUCN).

20. Характеристика міжнародного екологічного законодавства.
21. Рішення екологічних проблем з точки зору лідерів світових держав.
22. Кіотський протокол.
23. Паризька кліматична угода.
24. Екологічні питання в діяльності Римського клубу.
25. Стратегія сталого розвитку.
26. Конференція ООН по охороні навколишнього природного середовища й розвитку (Ріо-де-Жанейро).
27. „Порядок денний на XXI століття”.
28. Методичні підходи до визначення індексу та ступені гармонізації сталого розвитку.
29. Нормативно-правова основа участі України в міжнародному співробітництві в галузі охорони навколишнього середовища.
30. Основні напрями державної політики України забезпечення екологічної безпеки.
31. Необхідність екологізації економіки України. Визначення основних понять.
32. Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки та їх правове регулювання в Україні.
33. Визначення пріоритетів та шляхи удосконалення міжнародної співпраці України у галузі охорони навколишнього середовища.
34. Цілі сталого розвитку: Україна.
35. Ціль сталого розвитку 1. Подолання бідності в Україні.
36. Ціль сталого розвитку 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства в Україні.
37. Ціль сталого розвитку 3. Міцне здоров'я і благополуччя в Україні.
38. Ціль сталого розвитку 4. Якісна освіта в Україні.
39. Ціль сталого розвитку 5. Гендерна рівність в Україні.
40. Ціль сталого розвитку 6. Чиста вода та належні санітарні умови в Україні.
41. Ціль сталого розвитку 7. Доступна та чиста енергія в Україні.
42. Ціль сталого розвитку 8. Гідна праця та економічне зростання в Україні.
43. Аналіз екологічного виміру сталого розвитку регіонів України.
44. Реформування українського законодавства з урахуванням екологічних стандартів ЄС.
45. Екологічна сертифікація як складова міжнародної екологічної безпеки.
46. Аналіз характеристик екологічності та якості продукції в контексті вимог Європейського Союзу.
47. Імплементация міжнародного досвіду в сфері екологічної сертифікації та маркування в Україні.
48. Обґрунтування необхідності удосконалення системи екологічної сертифікації в Україні в світлі загальноєвропейських тенденцій.
49. Запровадження системи екологічного менеджменту і аудиту в Україні
50. Обґрунтування необхідності впровадження системи екологічного менеджменту і аудиту.
51. Сучасні тенденції в екологічній політиці, що проводяться в розвинених країнах світу.
52. Саморегулювання за допомогою систем екологічного менеджменту.
53. Необхідність в екологічному менеджменті.

54. Міжнародні стандарти серії ISO 14000 «Системи екологічного менеджменту та аудиту».

55. Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту ISO 14000.

56. Витрати на створення і функціонування СЕМ, одержувані вигоди і переваги.

57. Практичні питання розроблення і впровадження СЕМ на підприємствах.

58. Практичні рекомендації щодо подолання можливих перешкод під час впровадження СЕМ.

8. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються такі методи навчання:

- 1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- 2) методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- 3) методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Перша група методів включає в себе вербальні методи передачі і сприймання навчальної інформації (лекція, розповідь), наочні (зображення, презентації, відео), практичні (вправи, групові й індивідуальні завдання). В межах самостійної роботи студентів передбачається робота з джерелами (монографії, збірники статей, періодичні видання, інтернет-ресурсами), опрацювання методичних матеріалів, підготовка до виконання творчих завдань.

Під час вивчення курсу активно використовуються інтерактивні методи та проблемно-пошукові методи навчання. Ефективним є і використання навчальних дискусій, проведення дебатів.

9. Форми контролю

Методи поточного контролю: поточне тестування, індивідуальні опитування, фронтальне опитування, перевірка домашніх завдань, перевірка індивідуальних завдань.

Методи модульного контролю: письмова контрольна робота, підсумкове тестування.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Конспект лекцій.
3. Матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів.
4. Критерії оцінки успішності студентів.
5. Перелік контрольних питань за кожним зі змістових модулів дисципліни, які виносяться на підсумкову форму контролю.
6. Нормативні джерела, підручники, навчальні посібники, наукова література, визначені у списку рекомендованої літератури.
7. Інформаційні ресурси.

12. Рекомендована література

1. Бохан А. Глобальні виміри екологічної безпеки в домінантах стратегічного партнерства / А. Бохан // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 7. – С. 6-9.
2. Галушкіна Т.П., Жемба А.Й., Серницька К.В. Екологічна політика України в контексті глобальних кліматичних викликів // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – Рівне, 2018. – № 4 (84). – С. 248-259.
3. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
4. Глуха В. В. Актуальні проблеми та перспективи державної екологічної політики України / В. В. Глуха // Актуальні проблеми державного управління. – 2016. – № 1. – С. 59-63
5. Гришова І., Федоркін Д. Функціонування механізму управління екологічною безпекою аграрного виробництва // Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2018. № 1. С. 59-69.

6. Гулич О.І. Регулювання екологічної безпеки регіону: європейський досвід / О.І. Гулич // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 145-152.

7. ДСТУ ISO 14001-2015 Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування. – К.: Держстандарт, 2015. – 49 с.

8. Дудюк В.С. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки / В.С. Дудюк, В.В. Гобела // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.5. – С. 130-135.

9. Екологічна політика і право ЄС та їх імплементація у правову систему України: Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (16 травня 2019 р., м. Київ, Україна). – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2019. – 386 с.

10. Жемба А.Й. Проблеми становлення енергетичної моделі глобального економічного розвитку // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. Рівне, 2016. № 1 (73). С. 45-55.

11. Ковальова О. В., Стиренко Л. М. Екологічна безпека органічної продукції: Міжнародний досвід // SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. 2020. № 30. С. 30-32.

12. Краснова Ю.А. особливості міжнародно-правового розвитку права екологічної безпеки // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Серія ПРАВО. Випуск 45. Том 1. С. 143-147.

13. Лутковська С. М. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки // Ефективна економіка. 2020. № 4. С. 15-24.

14. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / М.В. Краснова, Г.І. Балюк, А.Г. Бобкова [та ін.]. – Дніпро: НГУ, 2016. – С. 523–527.

15. Ржевська В.С. Право міжнародної безпеки. Курс лекцій / В.С. Ржевська. – К.: Інститут міжнародних відносин, 2007. – 183 с.

16. Хилько М.І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М.І. Хилько. – К., 2017. – 267 с.

17. Якушенко Л. Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики. Аналітична записка НІСД. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/840/>

18. Konisky D. M. Environmental Federalism and the Trump Presidency: A Preliminary Assessment. URL: <https://academic.oup.com/publius/article/48/3/345/4980813>

13. Інформаційні ресурси

1. <http://mon.gov.ua> – Міністерство освіти і науки

2. <http://mfa.gov.ua> – Міністерство закордонних справ

3. <http://un.org> – ООН

4. <http://zakon3.rada.gov.ua/> – Нормативно-правова база України

5. <https://mepr.gov.ua/> – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів

України

6. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки : міжвід. зб. наук. пр. – http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN

=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Mzu

7. EdEra: LAW101 Людина та держава. Правила гри [Онлайн-курс].
URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra+LAW101+law101/info>

8. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського –
<http://www.nbuv.gov.ua>

9. Міжнародні відносини. Серія : Політичні науки : електрон. видання –
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=mvpn